

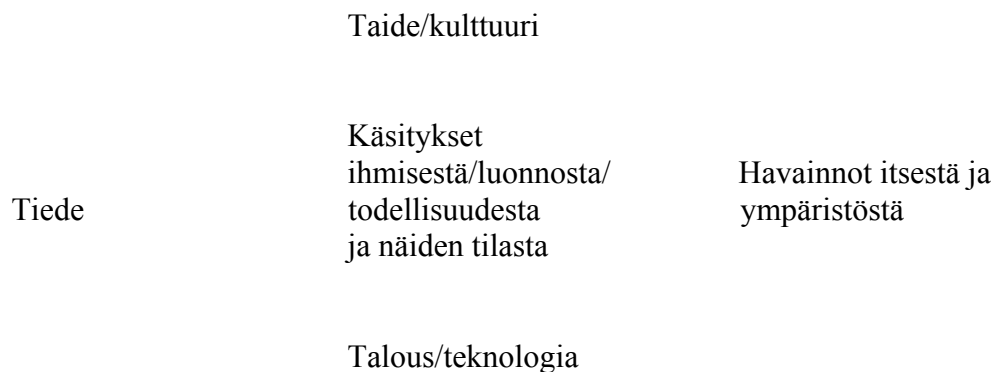

Mustarinda syksyllä 2011

On aika päivittää ja myös selkiyttää Mustarindan agendaa. Kahden toimintavuoden ja lukuisten avartavien kokemusten tuloksena kaikki näyttää erilaiselta, mutta vain hivenen erilaiselta, sillä maailma ympärillämme ei ole valitettavasti paljoakaan muuttunut. Uutta on kuitenkin liikehdintä Suomessa ja kaikkialla muuallakin. Pinnalla ja pinnan alla kuohuu. Meidän tehtävämme on olla mukana, miettiä kaikkea sitä mitä on tapahtumassa ja tuottaa hyviä ideoita, sisältöjä ja visioita tulevasta maailmasta.

Sääntöjensä mukaisesti Mustarinda-seura vaalii ekologista ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä pyrkii edistämään kriittistä taiteellista ja tieteellistä ajattelua. Mustarindan toiminnan lähtökohtana oli havainto sekä kulttuurisen että ekologisen diversiteetin hälyttävästä kapenemisesta kaikkialla maailmassa. Monimuotoisuuden väheneminen on yhteydessä talouden suoriin ja välillisiin vaikutuksiin ja siten Mustarinda-seura on alusta alkaen ollut kiinnostunut myös talousjärjestelmän toiminnasta niin globaalilla kuin alueellisellakin tasolla. Meille on myös tullut selväksi, että tuloksekas toiminta niin globaalien ympäristöuhkien torjumiseksi kuin Mustarindaa ympäröivien arvokkaiden luontoalueiden suojelemiseksi vaatii laaja-alaista vallitsevien kulttuuristen, sosiaalisten ja taloudellisten käytänteiden analyysiä. Vapaan taiteen ja tieteen vaaliminen on samoin mahdollista vain ymmärtämällä riippumattomasta näkökulmasta erilaisten intressien taustalla vaikuttavia ajatuksia ja maailmankuvia.

Tiivistetysti Mustarinda-seuran parissa tapahtuvaa ajattelua voi kuvata näin:

Keskeisimmät todellisuuskäsityksen muotoutumiseen vaikuttavat elementit ovat siis tulkintamme mukaan Taide/kulttuuri, Tiede, Omat havaintomme ja Talous/teknologia. Kaavio on yksinkertaistettu ja siinä ei ole mukana esimerkiksi uskonnollista ajattelua, vaikka se on kiistatta merkittävässä roolissa kaikkien neljän sektorin taustalla.

Merkittävin ero suhteessa vallitsevaan älylliseen hierarkiaan on se, että talous ja teknologia nähdään vain yhtenä elämän ja ajattelun osa-alueena. Arkitodellisuudessa talous ja sen logiikka hallitsevat kaavion kaikkia kenttiä siten, että niitä ei välttämättä voi enää nähdä itsenäisinä sektoreina.

Mustarinda-seura toimii poliittisesti sitoutumattomana yleishyödyllisenä yhdistyksenä, erilaisten kulttuurillisen toiminnan, ihmisoikeuksien, ja luonnonsuojelun ympärille syntyneiden järjestöjen tapaan. Uutena yhdistyksenä meillä on kuitenkin tarve määritellä toimintamme tavoitteet huolellisesti ja löytää uusia menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimintaamme luonnehtiva kokonaisvaltaisuus erottaakin meidät esimerkiksi useimmista luonnonsuojelujärjestöistä. Uskomme, että kunkin alueen ihmisen ja luonnon tilaa täytyy ymmärtää laajasti, ennen kuin voidaan esittää esimerkiksi alueen asukkaiden ansaintamahdollisuuksia rajoittavia suojeluvaatimuksia. Alueelliset konfliktit ja ristiriidat vievät usein huomion pois kokonaisuudesta, maan- ja maailmanlaajuisesta uhkaavasta kehityksestä.

Suomen kuvataidejärjestöjen jäsenyhdistyksenä emme tyydy ajamaan vain kuvataiteen ja taitelijoiden aseman parantamista, vaan pyrimme tuomaan taiteen ja sen näkökulmat merkittäväksi osaksi yhteiskuntaa ja sen tulevaisuudesta käytävää keskustelua.

Mustarinda-seuran toiminnan keskeisenä välineenä on Mustarinda-talossa toimiva taiteilija/tutkija/kirjoittajaresidenssi sekä erilaiset talossa järjestettävät kurssit, seminaarit, tapahtumat ja tapaamiset. Talolla pyritään vaalimaan keskittynyttä ja innostavaa ilmapiiriä omalle työskentelylle ja erilaisille kohtaamisille. Tuemme erityisesti yhteistyöprojekteja eri taiteen ja tieteen alojen välillä. Toiminnan mallina ovat jo pitkään toimineet residenssi- ja taideorganisaatiot sekä erilaiset tieteelliseen työhön suuntautuneet instituutit kaikkialta maailmasta. Mustarinda tulee keskittymään erityisesti poikkitieteelliseen/taiteelliseen toimintaan ihmisen ja luonnon välisen suhteen tulkinnassa ja tutkimuksessa. Mustarindan ympäristön harvinaiset luonnontilaiset metsät ja aktiivinen työ niiden säilyttämiseksi luovat osaltaan edellytyksiä luontoon liittyvien näkökulmien ja käytäntöjen tutkimukselle.

Näin laaja-alaista ajattelua ja toimintaa voi pitää yltiöpäisenä ja se onkin ristiriidassa useimpien yliopistojen tai vakiintuneiden tutkimusyksiköiden toimintalogiikoiden kanssa. Kokonaisvaltaisten, elämämme todellisuuden haltuunottoon pyrkivien ja eri alojen parasta tietämystä yhdistävien tieteellisten ja taiteellisten hankkeiden historia on kuitenkin kunniakas. Esimerkkeinä voidaan mainita Saksassa toiminut Bauhaus, Yhdysvaltalainen Black Mountain College tai vaikkapa yliopistojen esikuvana toiminut Ateenan Akademia. Suuri joukko yhteiskuntiemme merkittävimmistä innovaatioista on saanut alkunsa taiteen ja tieteen edustajien luovissa ja epävirallisissakin tapaamisissa, jossa kiinnostuksen kohteena on ollut laajasti koko elämämme todellisuus ja sen ilmentymät. Elämämme maailmantila vaatii juuri kokonaisvaltaista hahmottamista ja eri alojen asiantuntijoiden ennakkoluulotonta yhteistyötä, jota voimme Mustarinda-seuran toiminnalla edistää.

Maailman tila Mustarindasta katsottuna

Viimeisen kahden vuoden aikana globaalissa järjestelmässä on siirrytty taloudellisten kriisien vaiheista toiseen, luottotappioista lamaan, nousukaudesta velkakriisiin. Usko globaalin kilpailutalouden oppeihin horjuu monissa maissa, ja jopa markkinaliberaalin

järjestelmän ja sen tuottamien uudistusten ylin päämäärä, tehokkuuden maksimointi, on jäänyt monessa tapauksessa saavuttamatta. Kilpailun ja tehokkuuden lisääminen on paradoksaalisesti johtanut valtaviin kustannuksiin mm. rahoitusjärjestelmien romahtaessa epärealististen kasvuodotusten ja sijoittajien hallitsemattomien paniikkireaktioiden takia.

Kilpailutalouden tuottamien tappioiden maksajina on kaikkialla maailmassa työtätekevä kansanosa, jonka elintaso ei ole kilpailun myötä parantunut. Työelämän vaativuus on vastaavasti lisääntynyt, ja työhön käytettävä aika pidentynyt. Arabimaailman samoin kuin Yhdysvaltojen ja Euroopan viimeaikojen poliittisessa liikehdinnässä on monien tulkintojen mukaan yhdistävänä piirteenä taloudellisen harvainvallan vastustaminen sekä keski- ja työväinluokan halu saada äänensä kuuluviin. Sama ilmiö on nähty myös Suomessa perussuomalaisen noustessa maan suurimpien puolueiden joukkoon.

Globaali kilpailutalous on heikentänyt radikaalisti ympäristön tilaa kaikkialla maailmassa. Vaikka planeetan resurssien vähenemisestä ja elinympäristöjen pilaantumisesta on aukoton tieteellinen näyttö, maailmantaloutta on päätetty elvyttää nimenomaan materiaalista tuotantoa ja kulutusta kasvattamalla. Huolimatta ympäristötietoisuuden noususta länsimaissa, ovat ihmisen toiminnan aiheuttamat globaalit ympäristökriisit edenneet ennätysnopeudella. Samoin toiveet yritys sektorin ja markkinoiden vapaaehtoisesta toiminnasta ympäristön hyväksi ovat osoittautuneet ylioptimistisiksi.

Tutkimukseen ja tieteeseen perustuva maailmankuva on talousjärjestelmässä korvautumassa joukolla anarkistisia, utopistisia ja jopa uskonnollisia liikkeitä, jotka kiistävät ihmisyyden kulttuurillisen, sosiaalisen ja humanin ulottuvuuden. Markkinoita ohjaavat normistot eivät kykene tunnistamaan yhteistä hyvää tai eettistä ja altruistista ajattelua. Ihmisen ja hänen toimintansa katsotaan seuraavan vain omaan välittömään hyötyyn tähtäävää koneenomaista logiikkaa. Muiden ongelmiensa lisäksi äärimmäiseen todellisuuden yksinkertaistamiseen pohjaava talousajattelu on osoittautumassa hyödyttömäksi myös yritettäessä ennustaa maailmantalouden muutoksia.

Mainonta ja siihen rinnastettava kaupallinen viihde luovat jatkuvasti kuvaa maailmasta, jossa ei ole ympäristökriisiä tai muita nopeaa toimintaa vaativia ongelmia. Markkinoiden mukaan kulutusta voidaan jatkuvasti kasvattaa ja sitä on jopa velvollisuus kasvattaa. Markkinointiviestinnän tehtävänä ei koskaan ole ollutkaan todellisuuden kuvaaminen, vaan markkinoiden toiveita toteuttavan keinotodellisuuden ja luuloteltujen tarpeiden tuottaminen. Tämän viestinnän taustalta voidaan erottaa subjektiivisen idealismin mukainen käsitys todellisuudesta, jossa on vain huomiosta kilpailevia diskursseja tai ajatuskeskittymiä vailla moraalialueita, fyysistä ympäristöä tai ylipäänsä mitään rajoitteita.

Erikoista on, että markkinointiviestintä on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana syrjäyttänyt kaikissa valtamedioissa perinteisen journalismin, tieteiden ja kulttuurisen ajattelun auktoriteettiaseman todellisuuden keskeisenä tulkitsijana. Iso osa journalismia ja pääosa poliittisesta viestinnästä toistaa markkinoinnin luomaa todellisuuskäsitystä sen sijaan, että viitattaisiin esimerkiksi tieteelliseen tutkimukseen

tai kokemusperäiseen tietoon maailman tilasta. Kaupallisille intresseille alistetut julkiset ja poliittiset instituutiot ovat pyrkineet levittämään markkinointiviestinnälle tyypillisen keinoitekoisen todellisuuskuvien tuotannon myös koulutussektorille – jopa siten, että yliopistoilta ei vaadita enää tiedon lisäämiseen pyrkiviä prosesseja, vaan markkinoinnin ja mainonnan kautta luotuun todellisuuteen sopivien tiedollisten elementtien tuotantoa. Merkillepantavaa on myös se, että peruskouluissa tai lukioissa ei ole juuri lainkaan markkinointiviestinnälle kriittisiä opetussisältöjä, vaikka yhteiskunnan jäsenet on virallisesti määritelty kuluttajiksi ja markkinoiden tuottamien viestien tulkintaa voidaan pitää siten jopa pääasiallisena tehtävänä.

Meillä on nyt Suomessakin yli 20 vuoden kokemukset markkinaliberalistisesta taloudesta ja politiikasta. Tällä toimintamallilla on ollut riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia osoittaa tehokkuutensa sekä etunsa suhteessa muihin ajattelutapoihin. Voimmekin kokemukseen perustuen todeta, että järjestelmän ihanteet ovat vakavassa ristiriidassa ihmisten perustarpeiden, tasa-arvon ja planeetan luonnonjärjestelmien kanssa. Nykyisen kaltaisen ajatusmaailman pakkosyöttäminen kansalaisille ei tule enää onnistumaan, viimeaikaiset poliittiset muutokset ovat tästä selkeä osoitus. Jos järjestelmän todellisiin ongelmiin ei puututa eikä rakentavalle muutokselle tarjota mahdollisuutta, on riskinä laajojen kansanryhmien turhautuminen ja radikalisoituminen sekä vastarinnan kanavoituminen epäproduktiiviseen toimintaan. Tämä uhka on otettava vakavasti kansainvälisessä, kansallisessa, alueellisessa ja kunnallisessa päätöksenteossa.

Kilpailutalouden tilaaja-tuottaja-mallia on aggressiivisesti pakkosyötetty myös suomalaisen taiteen ja kulttuurin kentälle, ja taiteilijoita sekä taidetoimijoita on ohjastettu yrittäjän ja palveluntuottajan rooliin. Taiteen ja kulttuurin tukijärjestelmiä on myös nopealla aikataululla muutettu yritystukien kaltaisiksi siten, että myyvät, tuotteen kaltaiset teokset ja palvelukonseptit tulevat huomattavasti vahvemmin tuetuksi kuin varsinainen muuhun kuin taloudelliseen tuottavuuteen pyrkivä taide. Taiteen tukijärjestelmissä ei kiinnitetä enää juurikaan huomiota taiteellisen työn laatuun, vaan tukipäätöksissä painavat yhä enemmän tuottavuus ja taidetuotteen kyky vastata markkinoiden kysyntään. Ansaintamielessä valmistetut taidetuotteet ja palvelut eivät tuota yhteiskuntien kasassa pysymisen kannalta oleellista riippumatonta ja kriittistä informaatiota, vaan osallistuvat markkinoiden luomien, todellisuudesta vieraantuneiden mielikuvien luomiseen.

Analyysiä talouden hallitsemasta yhteiskunnallisesta (kuten myös ekologisesta) kehityksestä on vaikea tehdä ilman usein poliittiseksi tulkittuja käsitteitä. Tämä johtuu pääosin siitä, että talouselämä ja politiikka ovat linkittyneet vahvasti toisiinsa ja ne jakavat useimmiten samat intressit. Vallitsevaa talouden ylivaltaa ovat olleet pönkittämässä kaikki 1900- ja 2000-lukujen suuret poliittiset ideologiat, eikä talouden merkityksen uudelleen arviointiin tähtäävässä ajattelussa voida siten suoraan turvautua sen enempää oikeistolaiseen kuin vasemmistolaiseenkaan ajatteluun. Sitoutuminen tiukkaan poliittiseen agendaan hankaloittaisi myös Mustarindan mahdollisuutta toimia nimenomaan vapaan taiteen, tieteen ja ajattelun puolesta.

Ekologisen ja taloudellisen kriisin rinnalla on hahmotettavissa intellektuaalinen kriisi, jossa merkit ja merkitykset ovat irronneet täysin viittaussuhteistaan. Esimerkiksi kulutusyhteiskunnan ja kuluttajuuden käsitteet ovat hämmentäviä, kun ajatellaan että

kuluttaminen tarkoittaa nimenomaan jonkin resurssin tai asian peruuttamatonta kuluttamista, poistamista, tai muuttamista ihmiselle hyödyttömäksi. Kuluttajuus on siten ilmeinen vastakohta kestävyydelle ja vastaavasti kestävä kulutus ajatuksena mahdoton. Kun tiedämme jo laajasti kulutuksen kasvun todennäköiset seuraukset, ja edelleen identifioimme kuluttajiksi, on väistämätön johtopäätös se, että kulutamme elinmahdollisuuksiamme tietoisesti loppuun.

Mustarinda-seura on toimintansa aikana havainnoinut taloudellisten järjestelmien mikro- ja makrotason toimintaa sekä talouden suhdetta taiteeseen ja ekologiaan. Olemme asettaneet tavoitteeksemme kulttuurisen ja ekologisen diversiteetin vaalimisen ja näkemyksemme mukaan tavoitetta ei voida saavuttaa ilman radikaalia muutosta vallalla olevan taloudellisteknologisen järjestelmän ihanteissa ja ihmiskäsityksessä. Ihmisten välisen eriarvoisuuden vähentäminen, globaalin ympäristökriisin pysäyttäminen ja kriittisen taiteellisen sekä tieteellisen toiminnan tukeminen ovat ristiriidassa valtavirran politiikan ja tukiorganisaatioiden tavoitteiden kanssa. Tämä aiheuttaa Mustarinda-seuran toiminnalle ja rahoitukselle suuren haasteen.

Mustarinda-seuran teesejä toimikaudelle 2011-2015:

1. Jatkuvaan taloudelliseen ja materiaaliseen kasvuun perustuvan yhteiskunnan vaihtoehdot on otettava esille yhteiskunnan johtavissa päätöksenteon elimissä. Talouskriisin ja etenkin inhimillisen kärsimyksen syveneminen on väistämätöntä, jos planeetan ja sen elinympäristöjen harkitsematon ylikuluttaminen jatkuu.
2. Elinympäristöjen tuhoutumiseen ja muihin globaaleihin ympäristöuhkiin on reagoitava niiden vakavuutta vastaavalla tavalla. Esimerkiksi kulutuksen, tuotannon ja talouden kasvutavoitteiden on oltava alisteisia ekosysteemin sietokyvystä saatuihin tietoihin nähden. Päätöksentekoa on priorisoitava todellisten uhkien vaatimaan järjestykseen ja yhteiskuntaa/tia on ohjattava lainsäädännöllä, joka estää ihmisen aiheuttaman ympäristökatastrofin
3. Talous ja teknologia on palautettava rooliinsa muiden ihmiselämän osa-alueiden palvelijoina. Kulttuuri ei ole olemassa talouden kasvua varten, vaan talouden tehtävänä on mahdollistaa kulttuurista toimintaa. Samoin teknologian tehtävänä ei ole toimia ihmiskuntaa ohjaavana voimana, vaan mahdollistaa inhimillisesti perusteltu, ihmisarvoa nostava, kulttuurisesti korkeatasoinen sekä planeetan järjestelmien ja muiden eliölajien kanssa yhteensopiva kehitys.
4. Taloudellisen toiminnan eettistä normistoa on korjattava siten, että se ei perustu maksimaalisten yksityisten tuottojen keräämiseen inhimillisistä kärsimyksistä tai ihmiskunnan ja ekosysteemin tulevaisuutta vaarantavista vaikutuksista välittämättä.
5. Markkinointiviestinnän, mainonnan ja kaupallisen viihteen luomien usein totuudenvastaisten mielikuvatuotantojen osuutta mediavirrassa pitää rajoittaa. Vastaavasti pitää luoda keinoja saada riippumattoman tieteen ja taiteen näkökulmia vahvemmin esiin mediassa.

6. Koulutusjärjestelmän tavoitteeksi pitää selkeästi asettaa aktiivisen ja kriittisen kansalaisuuden vaaliminen sekä sivistyksen laajentaminen ja syventäminen. Mediakriittisten opetussisältöjen määrää pitää kasvattaa merkittävästi nykyisestä, ja kouluopetuksen kaikilla tasoilla pitää tuoda esille nykyisen taloudellisteknologisen järjestelmän vaihtoehtoja.
7. Yliopistojen keskeisiksi tehtäviksi pitää asettaa parhaan mahdollisen tiedon tuottaminen elämästämme todellisuudesta ja siihen johtaneista kehityskuluista. On äärimmäisen huolestuttavaa, jos riippumattoman analyttisen tiedon määrä vähenee samaan aikaan kun yhteiskuntamme kohtaavat valtaisia haasteita talouden mullistusten, ympäristökriisin ja mm. radikalisoitumisen ansiosta.
8. Yliopistoihin ja korkeakouluihin tulisi perustaa monialaisia yksiköitä tutkimaan ihmisen aiheuttaman ympäristömuutoksen kokonaisvaltaisia syitä ja seurauksia globaalilla ja paikallisella tasolla. Tutkimushankkeisiin tulee kutsua asiantuntijoita myös humanistisilta ja taidealoilta. Ympäristö ja suhde luontoon tulee ottaa nykyistä selkeämmin osaksi myös perinteisten humanististen alojen opetussisältöjä.
9. Yritysten keskinäisen kilpailun tukemisen sijasta EU:n ja kansallisten tukiorganisaatioiden rahoituksesta tulee suunnata merkittävä osa ekologista, kulttuurista ja sosiaalista hyvinvointia lisääviin ja alueellista yhteistyötä korostaviin hankkeisiin.
10. Saasteettomien, uusiutuvien ja hajautettujen energiamuotojen ja ratkaisujen kehittämiseen varatut määrärahat tulee mitoitaa niiden todellista tarvetta ja kysyntää vastaavaksi.
11. Talouden ja hyödyntävoittelun näkökulmien istuttaminen taiteeseen on syytä pysäyttää. Taiteellisella toiminnalla on itseisarvo merkittävänä osana ihmisyyttä. Talouden logiikalla toimiva taide ei tuota riippumatonta informaatiota tai edusta ihmisyyttä vaan muodostuu markkinointiviestinnäksi. Mainonta on jo olemassa tätä tarkoitusta varten, ja tekee myyminen edistämistä sekä imagonrakennusta taidetta tehokkaammin.
12. Suomalaisten luontosuhdetta ja luonnonsuojelusta käytävää keskustelua on syytä arvioida uudelleen sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten näkökulmien kautta. Esimerkiksi suurten metsäyhtiöiden toiminnan sosioekonomiset sekä ympäristölliset seuraukset on syytä ottaa kokonaisvaltaiseen tarkasteluun.
13. Suomalaisen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi on ryhdyttävä viipymättä tarvittaviin toimiin. Biodiversiteetin kapeneminen aiheuttaa yhteiskunnalle suuremman potentiaalisen uhan kuin esimerkiksi puuraaka-aineen saatavuuden vähäinen rajoittaminen. Erityisen tärkeää on suojella jäljellä olevat luonnontilaiset tai sen kaltaiset metsäekosysteemit. Myös uhanalaisten lajien kuten susien ja metsäpeurojen kannat on tarvittavin toimin pidettävä elinkelpoisella tasolla. Tavoitteita voidaan edistää tuottamalla puolueetonta tutkimustietoa metsäalueiden asukkaille ja metsänomistajille sekä sitouttamalla metsäyhtiöt ja Metsähallitus tärkeiden luontokokonaisuuksien suojeluun.